

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

*Індивідуальна тема: «Аналіз ефективності використання оборотних
коштів підприємства»*

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____ / О.І. Карінцева /

Керівник роботи: _____ / О.О. Часник /

*Виконавець: _____ / В.М. Лихоліт /
П.І.Б.*

Суми 2021

Зміст

Анотація.....	3
Вступ.....	4
1. Теоретичні основи ефективності використання оборотних засобів...5	
1.1. Суть, складові елементи оборотних засобів підприємства та їх поняття.....	5
1.2. Основні показники ефективності використання оборотних засобів.6	
2. Аналіз використання оборотних засобів на підприємстві.....	11
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	11
2.2. Забезпеченість та ефективність використання оборотних засобів на підприємстві.....	15
3. Обґрунтування шляхів підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.....	23
3.1. Аналіз ефективності підвищення оборотності оборотних засобів підприємства.....	23
3.2. Вирішення проблем нестачі власних оборотних коштів підприємства.....	26
Висновок.....	30
Список використаних джерел літератури	31

Анотація

Кваліфікаційна робота бакалавра на тему «Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства».

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з 30 сторінок, має 7 таблиць, 8 формул, 45 джерел літератури.

У першому розділі роботи викладені теоретичні основи аналізу оборотних засобів, а також їх загальна характеристика.

Другий розділ роботи дає характеристику підприємству, та у ньому, також проведений аналіз використання оборотних засобів.

У третьому розділі розглянуті шляхи підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства.

Актуальність теми заключається в тому, що є проблема підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємствах.

Предметом дослідження є оборотні кошти, які знаходяться у розпорядженні підприємства.

Метою роботи є вивчення та аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Задачею роботи є вивчення теоретичних основ організації оборотних коштів.

Дослідження показали, що підприємство ефективно використовує свої оборотні ресурси, та все ж має резерви для підвищення їх використання.

Ключові слова: підприємство, оборотні кошти, ефективність, оборотні резерви, кошти, прибуток, оборотні фонди, продукція, виробництво.

Вступ

Починаючи власну справу, треба залучити певну грошову суму. Так, проводиться закупівля матеріалів, сировини, палива, проходить сплата різних рахунків, виплата робітникам заробітної плати, є витрати на освоєння нової продукції, це важливий момент діяльності, що отримав назву оборотних коштів підприємства.

Освоєння оборотних коштів на підприємстві важливе питання, так як, вірна організація, збереження та ефективність використання оборотних коштів мають значення при забезпеченні безперебійного процесу суспільного відтворення, стійкого фінансового стану, хорошого грошового забезпечення.

В сучасних умовах оборотні кошти маю особливо важливе значення. Вони це частина продуктивного капіталу. Так, оборотні кошти це головний критерій при визначенні прибутку підприємства. Оборотні кошти – це, частина майна підприємства [8, 11, 40].

Для оцінки ефективності використання оборотних коштів є система показників, що дає можливість розрахувати шляхи покращення використання оборотних коштів.

1. Теоретичні основи ефективності використання оборотних засобів

1.1. Суть, складові елементи оборотних засобів підприємства та їх поняття

Будь-яке підприємство функціонує та розвивається у середовище, що постійно змінюється [12, 22, 45]. Ці зміни пов'язані з глобальними причинами, наприклад, трансформації у світовій економіці, глобалізаційні перетворення, нові технології, зміна клімату та проблеми довкілля, цифровізація та інше [42, 43, 44, 46]. Крім того, можуть бути зміни, що притаманні економіці певної країни. Нинішнє економічне становище змушує керівників підприємств приймати рішення в умовах постійних викликів сьогоденню, коли комерційній діяльності загрожують різні кризові ситуації, обумовлені браком власних оборотних коштів.

Головне призначення оборотних виробничих фондів це забезпечення ритмічного та безперервного процесу виробництва. Оборотні виробничі фонди – це предмети праці. Це сировина, основні та допоміжні матеріали, тара, паливо, напівфабрикати, знаряддя праці і т. д.. До оборотних активів входять затрати на незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів. Забезпечують процес виробництва та реалізації продукції фонди обігу. Це готова та відвантажена продукція, надані послуги, виконані роботи, грошові кошти [8, 11, 28].

Оборотні активи знаходяться у постійному русі, здійснюють кругообіг, переходять з грошових запасів до виробничих запасів. Пройшовши один оборот вони виходять на новий. Так має місце, постійна та закономірна зміна форм авансованої вартості. З грошової переходить до товарної, тоді до виробничої та знову до товарної ті грошової. Кругообіг вимагає одночасного перебування оборотних коштів на усіх стадіях кругообороту оборотних виробничих фондів та фондів обігу.

Практичне застосування має класифікація оборотних активів за окремими видами. Це: запаси товарно-матеріальних цінностей; грошові кошти, дебіторська заборгованість, та інші види оборотних активів.

Оборотні активи за формами функціонування при конкретному періоді часу діляться на фінансові і матеріальні. Фінансові – це оборотні активи в формі грошових коштів, короткострокові вкладення і дебіторська заборгованість. Матеріальні – це готова продукція, виконана робота, грошові кошти належного вигляду.

Існує класифікація за ступенем планування. Тут, оборотні активи є такі, як нормовані та ненормовані. Ненормовані оборотні активи це коли нормативи не обчислюються. Але не мають впливу на сам процес виробництва [5].

Як бачимо, оборотні кошти – це кошти, авансовані у оборотні виробничі фонди та фонди обігу при забезпеченні безперервності процесу виробництва, отриманні прибутку і реалізації продукції. Співвідношення оборотних коштів, які є в сфері обігу, є не однаковим в різних галузях народного господарства. Так для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції маємо дійти до оптимального співвідношення оборотних коштів в сфері виробництва та обігу. Тут господарство саме має інтерес в зниженні оборотних коштів в сфері обігу за рахунок удосконалень систем виробництв, постачань, реалізацій і раціональніших форм розрахунку. За умов товарно-грошових відносин кругообіг товарно-матеріальних цінностей опосередкований їхньою вартістю, яка не витрачається, а лишається у межах процесу відтворення і змінює лиш форму свого руху [4].

1.2. Основні показники ефективності використання оборотних засобів

Постійно рухаючись оборотні засоби господарства, здійснюють кругообіг. Переходячи з однієї стадії до другої. Кругообіг оборотних коштів

господарства має початок з моменту оплати ним якихось ресурсів та завершується поверненням коштів в вигляд виручки від реалізації вже готової продукції.

Кругообіг оборотних коштів у загальному вигляді представимо як три стадії. При першій стадії оборотні кошти змінюють свою грошову форму на товарну. Друга стадія це процес споживання предметів праці на виробництві і їхнє перетворення на вже готову продукцію. Третя стадія, коли обігові кошти у вигляді готової продукції вступають у сферу обігу ті перетворюються знов у грошову форму [9].

Період обороту оборотних коштів – це час, на протязі його оборотні кошти здійснюють один кругообіг. На усіх цих трьох стадіях оборотні кошти мають бути розподілені у достатньому мінімальному обсязі.

Система показників при якій характеризується ступінь використання оборотних засобів.

1. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів визначає кількість оборотів які може виконати оборотний засіб при певному розрахунковому періоді часу, показує кількість продукції, що припадає на одну грошову одиницю вартості оборотних засобів.

$$K_{об} = TP / ОбК_{ср}, \quad (1.1.)$$

Де TP – товарна продукція.

2. Фондомісткість – вартість оборотних засобів, що припадає на одну гривню вартості продукції, яка була випущена.

$$Фм = ОбК_{ср} / ВалП, \quad (1.2)$$

Де ВалП – вартість валової продукції.

Він обернений до коефіцієнту оборотності.

3. Коефіцієнт завантаження оборотних коштів, дає інформацію про кількість необхідного оборотного капіталу для виробництва на одну гривню товарної продукції.

$$K_{зав} = ОбК_{ср} / TP, \quad (1.3.)$$

Де TP – товарна продукція.

4. Тривалість одного обороту дорівнює кількості днів що триває один оборот.

$$T_{об} = 365 / K_{об}, \quad (1.4.)$$

Де $K_{об}$ – коефіцієнт обороту оборотного капіталу.

5. Фондовіддача оборотного капіталу показує величину валової продукції на одну гривню оборотного капіталу.

$$F_{від} = ВалП / ОбК_{ср}, \quad (1.5.)$$

Де $ОбК_{ср}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу.

6. Матеріаловіддача показує, використання спожитих фондів.

$$M_{в} = ВалП / M_{зат}, \quad (1.6.)$$

Де $M_{зат}$ – матеріальні витрати господарства.

7. Рентабельність оборотних засобів характеризує і ефективність їх використання.

$$R_{бк} = ВП (ЧП) / ОбК_{ср} * 100, \quad (1.7.)$$

Де $ВП (ЧП)$ – валовий прибуток.

Так, показники ефективності використання оборотних засобів визначають не тільки відносно їхнього загального обсягу, а й окремо як для нормованої так й ненормованої їхньої частини. Також, можуть бути обчислені індивідуальні показники оборотності оборотних засобів, вони показують елементи які дали зповільнення чи прискорення обороту оборотних засобів. За потреби ці показники обчислюють на різні періоди, як місяць, рік чи квартал.

Господарства мають можливість підвищити свою ефективність використанням оборотних засобів за рахунок наступних заходів: упорядкування цінотворення, використання більш дійової системи економічного стимулювання; удосконалення розрахунків з замовниками і прийняття заходів, що мають покращити фінансову і платіжну дисципліни; зниження строків вироблення продукції у результаті механізації робіт, удосконалення технологічного процесу, ширшого використання конструкцій, агрегатів, напівфабрикату; економії матеріальних ресурсів, кращого їхнього

зберігання і обчислення, дотримання норми витрат матеріалу на 1 продукції [12, 21, 40, 41].

Прискорення оборотності оборотних засобів, це по-перше, збільшення обсягу виготовленої продукції на кожен грошову одиницю поточних витрат господарства, та по-друге, є можливість для вивільнення частини коштів та за їхній рахунок створення додаткових резервів для розширення господарської діяльності.

Оборотні активи – це основний елемент матеріальної основи процесу виробництва. Так, виробництво працює ефективно при достатній кількості необхідних елементів оборотних активів. При недостатності оборотних активів господарство не може працювати у повному обсязі. При надлишку оборотних активів є загроза появи наднормових запасів, які негативно вплинуть на роботу господарства.

Виділяють ряд принципів організації оборотних активів, що дасть господарству ефективне функціонування і одержання заслуженого прибутку. Це: контроль за ефективністю використання оборотних активів; самостійність господарства при управлінні оборотними активами; правильне розміщення оборотних активів на господарстві; формування оборотних активів в розмірах, які необхідні при забезпеченні безперебійного виробничого процесу [13, 20].

Основний принцип організації оборотних коштів є принцип утворення мінімального запасу оборотних активів.

Так, принцип раціонального розміщення – це забезпечення ефективного використання оборотних засобів.

Ще один принцип, це принцип формування і поповнення оборотних коштів за рахунок власних і позикових джерел.

Принцип утворення фінансових резервів важливе для роботи господарства. При більшому резерві господарства воно більш стабільне фінансово. Та тим менше прибуткове та навпаки.

Так, принципи організації оборотних коштів мають вплив на результат та ефективність роботи господарства, його платоспроможність і фінансову стійкість.

До власних оборотних коштів відноситься статутний, пайовий, додатковий, резервний капітал та нерозподілений дохід.

До залучених коштів належать кошти кредиторів.

До позичених коштів належать кошти, які мають цільовий характер, надаються господарству на конкретний строк за плату та повинні бути повернуті [16].

Сама структура формування оборотних активів та їх склад це величина не постійна. Залежить від економічного стану господарства і може змінюватися з часом.

Основні шляхи підвищення власних оборотних коштів: зростання прибутку у поточному періоді; коли дохід спрямований на цілі виробничого розвитку; підвищення статутного фонду; залучення внесків⁴ оцінка товарно-матеріальних цінностей; пришвидшення оборотності оборотних засобів.

Умови сучасності важливе значення мають позикові кошти. Вони залучаються у формах короткострокових кредитів, залишків фондів та резервів господарства [14].

Тож, відповідне співвідношення власних, позичених і залучених джерел формування оборотних активів має важливе значення при зміцненні фінансового стану підприємства.

2. Аналіз використання оборотних засобів на підприємстві

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Досліджуване нами підприємство знаходиться в Сумській області. Його основні ринки збуту знаходяться в межах області. Це сільськогосподарська продукція. Підприємство займається вирощуванням зернових, технічних культур, овочівництвом, декоративним садівництвом. Також, займається тваринництвом. Та надає послуги у цих сферах своєї діяльності. Тобто, має змішане сільське господарство.

Таблиця 2.1. – Структура і склад товарної продукції підприємства

Вид продукції	2017		2018		2019		У середньому за 3 роки	
	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %
Зернові та зернобобові у т. ч.	1579,7	25,1	3390,3	34,3	3514,4	32,4	2828,1	31,4
Озима пшениця	692,6	11,0	2002,8	20,3	1931,4	17,8	1542,3	17,1
Гречка	112,0	1,8	182,5	1,8	40,4	0,4	1116,	1,2
Кукурудза на зерно	218,6	3,5	651,8	6,6	335,3	3,1	401,9	4,5
Ячмінь	552,7	8,8	526,5	5,3	1207,3	11,1	762,2	8,5
Соя	73,3	1,2	181,0	1,8	30,5	0,3	94,9	1,1
Соняшник	75,2	1,2	336,8	3,4	215,3	2,0	209,1	2,3
Буряк цукровий	650,1	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0	216,7	2,4
Інша продукція рослинництва	46,5	0,7	57,7	0,6	32,1	0,3	45,4	0,5

Разом по рослинництву	2424,8	38,5	3965,8	40,2	3792,3	34,9	3394,3	37,7
Молочна продукція	2649,2	42,1	4770,7	48,3	5247,8	48,3	4222,6	46,9
Приріст великої рогатої худоби	832,1	13,2	660,3	6,7	726,3	6,7	739,6	8,2
Приріст свиней	0,0	0,0	28,1	0,3	30,9	0,3	19,7	0,2
Інша продукція тваринництва	2225,6	0,4	93,3	0,9	102,6	0,9	73,8	0,8
Разом по тваринництву	3506,6	55,7	5552,4	56,2	6107,6	56,2	5055,6	56,1
Роботи та послуги	363,6	5,8	353,8	3,6	962,6	8,9	560,0	6,2
Всього по господарству	6295,3	100,0	9872,0	100,0	10862,5	100	9009,9	100,0

Зробивши аналіз таблиці, ми бачимо, що найбільшу питому вагу у структурі всієї товарної продукції займає виробництво молочної продукції 46,9%, та виробництво зернових 31,4%. Найменшу частку має виробництво сої, цукрового буряку та приріст свиней. Маємо результат аналізу, господарство має молочно-зернову направленість. Так, господарство має середній рівень спеціалізації. Продукція промислових та переробних послуг у структурі виручки дорівнює 6,2%. Тут, бачимо, недостатній розвиток переробних цехів господарства, це є негативним у роботі господарства. Так, як, господарство має здавати продукцію по низьких цінах як сировину організаціям по заготівлях, а не переробляти та реалізовувати її самостійно, це б було для нього більш вигідніше.

Судячи з таблиці, за три останні роки, виручка від реалізації усієї продукції збільшилась на 4567,2 тис. грн.. Це сталося при підвищенні закупівельних цін на продукцію при одночасному підвищенні їхніх обсягів.

Так, спеціалізація господарства відповідає раціональній організації виробництва і умовам в яких перебуває господарство.

Рівень спеціалізації визначаємо при допомозі коефіцієнту спеціалізації:
 $K_c = 100 / (46,9(2*1-1) + 31,4(2*2-1) + 8,6(2*3-1) + 12(2*4-1) + 2,4(2*5-1)) = 45\%$

Визначили, що господарство середнього рівня спеціалізації.

Земельні ресурси господарства використовуються інтенсивно. Загальна площа ріллі дорівнює 99,9%.

Проаналізуємо, також, основні засоби господарства.

Таблиця 2.2. – Забезпеченість господарства основними виробничими фондами та ефективність їхнього використання

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. у % до 2017 р.
Фондозабезпеченість, тис. грн.	176,5	174,7	180,1	102,0
Фондоозброєність, тис. грн.	23,9	25,7	27,1	113,3
Фондовіддача, грн.	50,5	85,4	84,8	167,9
Фондоємкість, грн.	2,0	1,2	1,2	59,6
Вироблено валової продукції у співставних цінах на 1 середньооблікового працівника, грн.	42076,9	51935,8	52967,1	125,88

Показники фондозабезпеченості і фондоозброєності підвищилися на 2% і 13,3% відповідно. Це підвищення відбулося при збільшенні вартості основних виробничих фондів і при зменшенні чисельності робітників на 21 чоловіка.

Виробництво валової продукції на одного робітника піднялося на 90,3%. Це стало можливим при підвищенні валової продукції у співставних цінах. Зростання продуктивності праці є результатом того, що господарство

запроваджує нові технології у виробництво. Підвищення показника фондоозброєності вплинуло на підвищення продуктивності праці. Так, робимо висновок, що господарство забезпечене основними фондами. Основні фонди використовуються господарством ефективно.

Також, результат діяльності господарства залежить і від ефективності використання трудових ресурсів.

Дамо оцінку результатам господарської діяльності господарства.

Таблиця 2.3. - Динаміка основних економічних показників діяльності господарства

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. в % до 2017 р.
1. ВП у співставних цінах:				
- на 100 га сільськогосп. угідь, тис. грн.	89,12	149,20	152,64	171,27
- на 1 середньообл. працівника, тис. грн.	42,07	51,93	52,96	125,88
- на 100 грн. ОВФ, грн.	29,22	52,48	54,77	187,47
- на 1 людино-годин прямих витрат праці, грн.	5,61	9,74	11,09	197,64
2. Товарна продукція:				
-на 100 га сільськогосп. угідь, тис. грн.	198,53	308,02	338,92	170,72
- на 1 середньообл. працівника, тис. грн.	26,90	45,28	51,0	189,56
3. Чистий дохід (+), збиток (-):				
- на 1 середньообл. працівника, тис. грн	0,0	13,38	9,16	+9,16
- на 100 га сільськогосп. угідь, тис. грн.	0,01	91,01	60,91	+60,9
4. Рівень рентабельності (+), рівень збитковості (-), %	0,0	41,94	21,91	21,91 п.в.

З таблиці, ми бачимо, що виробництво валової продукції за співставними цінами на 100 га угідь підвищилося на 71,2 %, відбулося це за рахунок підвищення валової продукції за співставними цінами при зміні площі земельних угідь +34. Збільшення валової продукції на 1 середньорічного працівника на 90 % відбулось за рахунок підвищення вартості валової продукції та за зменшення кількості робітників на 21 чоловіка. Виробництво продукції на 100 га угідь підвищилося на 70,7%.

Чистий прибуток на 100 га угідь піднявся на 60,9 тис. грн..

І рівень рентабельності піднявся за рахунок підвищення чистого прибутку при тому, що відбулося підвищення собівартості на 16,8 %.

Провівши цей аналіз, робимо висновки, що основні фінансово-економічні показники діяльності господарства показують, що воно має, досить, високий рівень прибутковості.

2.2. Забезпеченість та ефективність використання оборотних засобів на підприємстві

Фінансово-економічний стан підприємства має залежність від оборотних фондів, від їх класифікації. Класифікація оборотних фондів має визначати оптимальний склад та структуру, потреби і джерела формування оборотних коштів підприємства. Класифікація оборотних коштів за деякими ознаками [17].

Оборотні активи мають: запаси; грошові кошти і ліквідні цінні папери; дебіторська заборгованість.

Так, фінансово-економічний стан підприємства має залежність від присутності і ефективності використання оборотних засобів.

Таблиця 2.4. – Структура та склад активів підприємства

Активи	2017 рік		2018 рік		2018 рік		Відхилення, +/-	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	%
Необоротні активи								
Незавершене будівництво	415,7	29,14	3914,8	24,50	4652	19,15	4236,3	14,97
Основні засоби:								
Залишкова вартість	2894,2	29,14	3716,6	23,26	7391	30,43	4496,8	1,29
Первісна вартість	4331,1	43,61	5524,1	34,57	9833	40,48	5501,9	-3,13
Знос	1436,9	14,47	1807,5	11,31	2442	10,05	1005,1	-4,41
Довгострокові біологічні активи	1221,9	12,30	1468,1	9,19	1306	5,38	84,1	-6,93
Інші необоротні активи	11,8	0,12	11,8	0,07	12,0	0,05	0,2	-0,07
Всього	4543,6	45,75	9111,3	57,02	13361	55,01	8817,4	9,26
Оборотні активи								
Виробничі запаси	302,6	3,05	471,5	2,95	530	2,18	227,4	-0,86
Поточні біологічні активи	1734,7	17,47	1810	11,33	2746	11,31	1011,3	-6,16
Незавершене виробництво	627,7	6,32	793,1	4,96	561	2,31	-66,7	-4,01
Готова продукція	1629,7	16,41	1600	10,01	3577	14,73	1947,3	-1,68
Одержані векселі	27,1	0,27	27,1	0,17	0	0	-27,1	-0,27
Дебіторська заборг-сть за роботи, послуги,								

товари								
Чиста реалізаційна вартість	638,1	6,42	422,1	2,64	349	1,44	-289,1	-4,99
Первісна вартість	638,1	6,42	422,1	2,64	349	1,44	-289,1	-4,99
Дебіторська заборг-сть за розрахунками:								
З бюджетом	159,7	1,61	845,1	5,29	2206	9,08	2046,3	7,47
Інша поточна дебіторська заборг-сть	114,6	1,15	398,8	2,5	205	0,84	90,40	-0,31
Поточні фінансові інвестиції	26	0,26	272	1,7	337	1,39	311,0	1,13
Грошові кошти і їх еквівалент:								
В національній валюті	115,1	1,16	56,3	0,35	405	1,67	289,9	0,51
Всього	5375,3	54,12	6855,1	42,9	10916	44,94	5540	-9,18
Витрати майбутніх періодів	12,3	0,12	12,8	0,08	13	0,05	0,7	-0,07
Баланс	0031,7	100	15979,2	100	24290	100	14358,3	0

Аналіз даних показує, що сума активів підприємства за досліджуваний проміжок часу підвищилася більше чим у два рази та дорівнює 242990 тис. грн.. Дане підприємство проводить реінвестування свого господарювання. Інвестиції довгострокові. Тобто, господарство має орієнтир на довгостроковий стратегічний ріст і розширене відтворення своєї господарської діяльності.

Також, бачимо, позитивний розвиток господарства, це є підвищення суми валюти балансу.

Позитивом є підвищення суми грошових коштів і їхніх еквівалентів, при цьому господарство швидко розрачується зі своїми поточними зобов'язаннями, що означає пришвидшення операційного циклу господарства.

Негатив, це те, що ми бачимо проблему у збільшенні суми дебіторської заборгованості по розрахунках з бюджетом, це може, бути проблемою бюджетного фінансування повернення ПДВ сільськогосподарському підприємству.

Величина власного оборотного капіталу господарства не є постійною. Вона що року змінюється, цьому сприяє, підвищення або зменшення обсягу виробництва і т. д.. При цьому, господарство звертається до кредиту у банку або других джерел формування оборотних активів господарства [21].

Таблиця 2.5. – Структура і склад джерел формування основних і оборотних фондів господарства

Пасиви	2017 рік		2018 рік		2018 рік		Відхилення, +/-	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	%
Власний капітал								
Статутний капітал	13,5	0,13	13	0,08	13	0,05	-0,5	-0,08
Інший додатковий капітал	1426,8	14,37	1399	8,75	1441	5,93	14,2	-8,43
Нерозподілений прибуток	887,5	8,94	4965	31,07	8662	35,66	7774,5	26,72
Резервний капітал	4189,1	42,18	5338	33,4	5532	22,77	1342,9	-19,4
Всього	6516,9	65,62	11715	73,31	15648	64,42	9131,1	-1,2
Забезпечення наступних витрат та								

платежів								
Всього								
Довгострокові зобов'язання								
Догострокові кредити банків	322	3,24	0	0	4119	16,96	3797	13,72
Інші довгострокові зобов'язання	1303,2	13,12	1426	8,92	1362	5,61	58,8	-7,51
Всього	16,25	16,36	1426	8,92	5481	22,56	3855,8	6,2
Поточні зобов'язання								
Короткострокові кредити банків	1086,7	10,94	807	5,05	2000	8,23	913,3	-2,71
Кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи	274,9	2,77	206	1,29	838	3,45	563,1	0,68
З бюджетом	220,7	2,22	26	0,16	44	0,18	-176,7	-2,04
З страхування	10,9	0,11	21	0,13	46	0,19	35,1	0,08
З оплати праці	95,3	0,96	119	0,74	160	0,66	64,7	-0,3
Інші поточні зобов'язання	101,1	1,01	1659	10,38	73	0,3	-28,1	-0,72
Всього	1789,6	18,02	2838	17,76	3161	13,01	1371,4	-5,01
Доходи майбутніх періодів								
Баланс	9931,7	100	15979	100	24290	100	14358,3	0

З аналізу таблиці, видно, що за три останні роки, мають місце зміни в структурі джерел утворення активів. Вони є позитивними та показують високу ефективність діяльності господарства і хороші результати такої діяльності.

Вартість зобов'язань господарства підвищилася, але цьому є пояснення, бачимо підвищення масштабів діяльності господарства.

Поточні зобов'язання їх сума виросла, а їх частка зменшилася.

Оскільки, сума власного капіталу дорівнює 64% загальної валюти балансу, тоді припускаємо, що більшість активів господарства утворилися за рахунок поточних зобов'язань. Тобто, господарство достатньо забезпечене власними джерелами фінансування, добре розвивається та є конкурентоспроможним .

Важливо дати оцінку ефективності використання власних оборотних засобів господарства. Так, треба, обчислити показники оборотності і фактори, які мають вплив на їхнє значення [22].

Таблиця 2.6. – Вплив факторів на зміну тривалості одного обороту

Показники	Методи розрахунків	Розрахунок
Середня вартість оборотних засобів, тис. грн.	Ф 1 р260	
2017 рік		6115,2
2019 рік		8885,6
Сума обороту, тис. грн.	Ф 2 р 035	
2017 рік		9945
2019 рік		9177
Тривалість 1 обороту, днів		
2017 рік	$(360 * \text{п1Ф}) / \text{п2А}$	221

За середньої вартості оборотних засобів 2017 рік та сумі обороту 2017 року	(360*п1Б)/п2А	321
2019 рік	(360*п1Б)/п2Б	348
Відхилення тривалості обороту, днів		127
За рахунок вартості оборотних засобів		100
За рахунок суми обороту		27

То ефективність використання оборотних засобів господарства упала у наслідок зменшення вартості продукції, яка була реалізована. Але останньою краплею, був вплив підвищення вартості цих засобів.

Далі дамо оцінку ефективності використання оборотних засобів господарства.

Таблиця 2.7. – Ефективність використання оборотних засобів

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення, +/-
Середня вартість оборотних засобів, тис. грн.	5375,3	6115,2	8885,6	3510,3
Сума обороту, тис. грн.	6295,3	9945,0	9177,0	2881,7
Коефіцієнт оборотності засобів	1,17	1,63	1,03	-0,14
Коефіцієнт оборотності запасів	1,47	2,13	1,24	-0,23
Тривалість одного обороту, днів				
- Оборотних коштів	307,4	221,4	348,6	41,2
- запасів	245,6	169,2	290,8	45,3
Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	0,9	0,6	0,9	0,1

Одноденний оборот звітного року, тис. грн.	17,5	27,6	25,5	8,0
Отримано на 1 грн. оборотних коштів, грн.				0,0
Товарної продукції	1,2	1,6	1,2	0,1
Виручки від реалізації	1,2	1,6	1,0	-0,2
Фінансового результату до оподаткування	0,2	0,9	0,4	0,3
Чистого прибутку	0,2	0,9	0,4	0,3

Проаналізувавши показники, бачимо, що у результаті швидкого підвищення вартості оборотних засобів ніж суми обороту, є скорочення коефіцієнтів оборотності оборотних запасів. При цьому тривалість обороту коштів і запасів продовжилася на 41 і на 45 днів відповідно.

Так, порівнюючи 2017 рік з 2019 роком ефективність використання оборотних засобів виросла, але наступний період показав негативні зміни показників, які були обумовлені падінням суми виручки від реалізації господарства на 768 тис. грн. Господарство скоротило виробництво продукції тваринного походження та всі сили направило на продукцію рослинного походження, де тривалість виробничого циклу є вагомо більшою, що спричинило подовження обороту оборотних засобів.

За таких обставин, необхідно взяти заходи по пришвидшенню обороту оборотних засобів шляхом розвитку виробництва продукції з відносно менш тривалим виробничим циклом. Моя пропозиція це поглиблення молочної спеціалізації і розвиток виробництва молока протягом наступного період, це дасть, рівномірно без значних сезонних скачків залучати оборотні засоби і рівномірно одержувати виручку від реалізації.

3. Обґрунтування шляхів підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві

3.1. Аналіз ефективності підвищення оборотності оборотних засобів підприємства

Ефективність використання оборотних коштів підприємства характеризується їхньою структурою та оборотністю.

Різниця загальної суми оборотних коштів і короткострокових зобов'язань – це поняття величини власних оборотних коштів.

Структура оборотних коштів вказує на розподіл ресурсу між деякими елементами. Аналіз структури оборотних коштів визначає, котрі саме, конкретні статті є специфічними для роботи підприємства.

Основною частиною оборотних коштів підприємства є матеріальні ресурси, що входять до собівартості продукції. Так, потреби підприємств у матеріальних ресурсах забезпечуються інтенсивним та екстенсивним шляхами [26].

Збільшення видобування природних ресурсів та обсягів виробництва, також додаткові витрати – це екстенсивний шлях розвитку підприємства.

Збільшення обсягу виробництва при застарілому технологічному оснащенні привело до виснаження природних ресурсів та підвищення рівня забруднення. То, при цьому, збільшення потреб підприємства у матеріальному ресурсі повинно виконуватися за рахунок дуже економного їх використання у технологічному процесі.

При малому рівні оборотних коштів сама виробнича діяльність проходить на відповідному рівні, при можливості втрати ліквідності, та можуть бути порушення у роботі та малий прибуток. Збільшення величини оборотних коштів приводить до тимчасово вільних та недіючих поточних активів. Та за оптимального рівня оборотних коштів прибуток стане максимально великим [41].

У більшості випадків, раціональне управління оборотних коштів – це їх зниження. Недостатність оборотних коштів викликає порушення при постачанні, збільшення витрат, зменшення обсягу продажу та додатково витрати фінансування. Тому управління оборотних коштів, має на увазі, не тільки зменшення їхнього розміру, а й оптимізацію [29].

Один з шляхів вирішення такої проблеми, тобто, підвищення використання оборотних коштів є зменшення рівню запасу відносно до обсягу товарної продукції. Це, запас, який є найдорожчим з активів підприємства, дорівнює біля сорока процентів всього інвестованого капіталу.

Моделі управління оборотними коштами мають бути з урахуванням таких принципів, як:

- комплексний характер формування управлінських рішень;
- інтегрованість до загальної системи управління підприємствами;
- альтернативність підходу до виконання деяких оптимальних рішень;
- курс на стратегічні цілі розвитку виробництва на підприємстві.

Але, при цьому, може зменшитися ефективність діяльності підприємства у цілому. Та при підвищенні обсягу оборотних коштів, маємо збільшення обсягу виробництва, яке можна пояснити, як, не до використання виробничої потужності підприємства. Ці процеси з падінням та зростанням величини оборотних коштів не є симетричними. Падіння обсягу оборотних коштів не завжди пропорційно зменшенню обсягу виробництва. На це мають вплив існуючі резерви обсягу виробництва [38].

При процесі управління оборотними коштами можуть виникнути проблеми з розподіленням оборотних коштів (кошти, що задіяні в виробництві, та складські залишки). Так, для кожного зафіксованого обсягу запасів має використовуватися задача оптимізації обсягу оборотних активів, направлених на виробництво та обсягу, що має зберігатися у складському приміщенні [30].

При, аналізі впливу різноманітних чинників, що визначають структуру повного обороту коштів, на зміни обсягу реалізацій продукцій у виробництві, користуються наступною моделлю:

$$Y = ((Tф(Оз+Онзп+Ооб)))/((Тп+Тоб)), \quad (3.1.)$$

Де, Y – обсяг продукції, яка реалізовувалася у даний період (грн.);

$Оз$ – середній залишок оборотних коштів, вкладених в виробничий запас при даному періоді (грн.);

$Онзп$ – середній заділ виробництва, що не завершено (грн.);

$Ооб$ – середній залишок оборотних коштів, які вкладені до сфери обігу (грн.);

$Тп$ – час виробництва (дні);

$Тоб$ – час обігу (дні).

З цього, співвідношення, ми розуміємо, що результат виробничої діяльності залежить від пропорції між структурними елементами тривалості повного обороту коштів. Так, сам процес відтворення може проходити добре, коли до початку виробничого циклу виготовлення продукції у підприємства є всі необхідні для цього ресурси. Та при, тому, коли час знаходження коштів у сфері обігу більш тривалий від часу перебування їх в сфері виробництва, то тоді оборотні кошти не встигнуть повернутися до сфери виробництва. Тож, безперервність виробничого процесу буде порушена, якщо не використати додаткових ресурсів. Так, за дефіциту власних оборотних коштів підприємство мають звертатися за позикою в кредитні установи [18].

Зараз мають місце явища, коли підприємства втрачають оборотні кошти через високі податки. При цьому, кредитні ресурси - це, високий рівень ризику для підприємництва, взагалі. Як результат, загального впливу усіх цих чинників зменшуються обсяги виробництва, зменшуються прибутки, зростає ціна на продукцію, все це, передумови інфляції [28]. Порушенням оптимальної пропорції між часом, коли кошти перебувають на виробництві та в обігу, викликане дефіцитом коштів, сповільнює розвиток

ринкових відносин. Тільки, за умови, усунення диспропорцій, можна підвищити ефективність використання виробничого потенціалу держави [24].

3.2. Вирішення проблем нестачі власних оборотних коштів підприємства

В теперішніх умовах всі підприємства роблять головний акцент на вирішенні питання стабільного функціонування та максимізації прибутку. Для цього потрібна правильна та ефективна політика управління активами підприємства. Не хватка оборотних коштів є показником банкрутства, що змушує удосконалювати систему управління підприємством [34].

Існує пряма залежність результатів діяльності підприємства та системою управління формуванням та використанням його оборотних коштів. Так, для забезпечення ефективності функціонування підприємства треба постійно удосконалювати управління його оборотними коштами, проводячи безперервний процес виробництва і реалізації продукції при їх мінімальному рівні.

Перше, це визначення тенденції збільшення або зменшення оборотних коштів, за певний проміжок часу, та визначення оптимального обсягу та структури оборотних коштів. Так, як у правильності розміщення оборотних коштів є деякі особливості, які зумовлені організацією роботи на підприємстві, видом діяльності, пошуком ринку збуту та технічною базою підприємства [2].

Друге, це проведення аналізу показників ефективності використання оборотних коштів. Він дозволить визначити потрібний рівень оборотних коштів для підприємства, так буде забезпечена безперервність процесу виробництва, виконанню плану по реалізації продукції та одержання прибутку [3].

Також, ефективність використання та формування оборотних коштів має деякі особливості управління їхніми основними структурними елементами, це – запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість [3].

Перерахуємо основні методи контролю запасів: нормування, яке включає в себе аналітичний, коефіцієнтний та прямий метод розрахунку максимального рівня запасів; контроль запасів, який має використовувати методи ABC та ХУ2 і метод економічного обґрунтованої потреби [19].

Для того щоб мати у наявності постійні оборотні кошти та для забезпечення платоспроможності підприємства важливе значення має не тільки їх обсяг, а й ефективність управління дебіторською заборгованістю. Підприємство має дотримуватися конкретних способів управління дебіторською заборгованістю. При виконанні цієї роботи підприємство матиме можливість зменшити відтік оборотних коштів, зменшити ризики непевної дебіторської заборгованості [6].

Також, не треба забувати про планування грошових потоків та оптимізацію на основі моделі Міллера-Орра і Баумоля [31].

Врахувавши все це, можна побачити, що, як нестача грошових коштів, так і їхній надлишок мають значний вплив на виробництво, наприклад, знижують прибуток. Так, важливим є пришвидшення залучення грошових обігових коштів як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. В наслідок цього зменшиться потреба у них, що має дати підприємству вивільнити частину коштів з обороту і використати для підвищення виробництва, інвестувати в другі види діяльності або створити дочірні підприємства [43].

Це дозволить проводити ефективний аналіз і визначати оптимальні обсяги та структуру оборотних коштів. На основі визначення показника ефективності використання оборотних коштів розрахувати резерви їхнього збільшення і норматив, що має забезпечити ефективну роботу підприємства при малому обсязі оборотних коштів. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів оборотності, має полегшити формування оптимальної системи управління оборотними коштами. Управління запасами оборотних коштів

слід виконувати на основі Методів ABC та ХУ2, управління дебіторською заборгованістю і управління грошовими коштами.

Прискоренню оборотності оборотних активів, варто приділяти особливу увагу, так як, є можливість, за рахунок різних заохочень для клієнтури, придбати продукцію і залучення на підприємство комерційних кредитів.

Так, враховуючи особливості управління оборотними коштами підприємства, видно, що це має сприяти підвищенню ефективності роботи підприємства, підвищенню рівня ліквідності і фінансової стійкості.

Оборотність оборотних коштів і тривалість операційного циклу господарства має залежність від того як стрімко господарство може реалізувати готову продукцію і як стрімко воно може реалізувати готову продукцію і як стрімко розраховуються з ним контрагенти. При цьому необхідно приділяти велику увагу проведенню аналізу дебіторської заборгованості [42].

Так, у наслідок розширення обсягу діяльності господарства при умові фінансової кризи, господарство вимушене підвищувати суму кредиторської заборгованості, як результат, бачимо, незначне погіршення фінансових показників діяльності господарства. Негативом є перевищення суми кредиторської заборгованості над дебіторською, яке має вплив на погіршення показників платоспроможності господарства.

В організації заходів, що забезпечать ефективність господарства, має місце економічно обгрунтований рівень інтенсифікації виробництва. Він дає характеристику виробництву продукції і показує ступінь насиченості галузі сумарними вкладеннями коштів. Інтенсифікація це одна з форм розширеного відтворення, проявляє себе в більш інтенсивній експлуатації існуючого виробничого потенціалу і залучення додаткових ресурсів для отримання більшої кількості конкурентоспроможної продукції [44].

Але більше частина сільськогосподарських підприємств самі не можуть забезпечити фінансову основу даного процесу, тобто оновити матеріально-

технічну базу, запровадити нові технології, це пов'язане з скрутним становищем у якому вони перебувають.

Введення інновацій з метою інтенсифікації сільського господарства і підвищення його економічної ефективності можливе через створення сприятливого економічного середовища [32].

Інтенсифікація господарювання – процес концентрації сукупності затрат живої праці, який має на меті, підвищення виходу продукції та підвищення економічної ефективності виробництва. Сам процес інтенсифікації заключається в веденні розширеного виробництва, що забезпечується за рахунок капіталовкладень, які вводяться додатково, більш технічно удосконалених засобів виробництва та висококваліфікованої праці. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва багато факторна, потребує системного, комплексного підходу. Розвиток господарства за інтенсивним сценарієм сприятиме зростанню його економічної ефективності.

Так, запропоновані шляхи утворюють резерви для покращення ефективності оборотних активів господарства, що дасть можливість, забезпечення безперебійного постачання та реалізацію продукції із зменшеною сумою оборотних запасів та залучених джерел [15].

Важливо, при керуванні оборотними коштами, це є забезпечення співвідношення поміж платоспроможністю та рентабельністю шляхом підтримки розміру та структури оборотних активів.

Тож, господарство повинне підтримувати співвідношення власних та позикових оборотних коштів, так як, від цього залежить фінансова незалежність та стабільність підприємства, також отримання нових кредитів.

Висновок

В умовах ринкових відносин проблема покращення використання оборотних коштів стала ще більш актуальною. Підприємство несе повну відповідальність за результат своєї роботи, так як, фінансово воно прямо залежить від стану оборотних засобів та передбачає порівняння витрат з результатом своєї діяльності та відшкодуванням витрат своїми власними засобами. Підприємство має раціонально організувати та використовувати оборотні кошти [36].

Забезпечення оптимального співвідношення між рентабельністю та платоспроможністю шляхом дотримання відповідних розмірів та структур оборотних активів, все це є головною задачею при керуванні оборотними коштами.

Підприємство повинно підтримувати оптимальні співвідношення власних та позикових оборотних коштів, так як, від цього залежить фінансова стабільність та незалежність підприємства. Також, можливість отримання нового кредиту.

Фінансово-економічні показники підприємства показують, що підприємство має високий рівень рентабельності, та при цьому, обсяг діяльності і її ефективність зменшується, необхідно, провести заходи щоб збільшити рентабельність і прибутковість, за рахунок запровадження нових технологій і обладнання, також розширення виробництва.

Список використаної літератури

1. Арефєва Е.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник. – К.: ЄУ, 2009.
2. Баканов М.І., Шеремет А.Д. Теорія економічного аналізу: Підручник. – 2008.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2007.
4. Боровик О.А. Аналіз динаміки оборотних коштів за видами економічної діяльності / О.А. Боровик // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. 2008.
5. Ватраченко О.Б. Політика управління оборотним капіталом на підприємстві // Вісник СНАУ. – 2006. -№1.
6. Горлачук В.В., Яненкова І.Г. Економіка підприємства: навч.посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. 2010.
7. Демчук Л.А. Нормування оборотних засобів. // Економіка АПК – К.: 2004, №2.
8. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с
9. Економіка виробничого підприємництва [Текст]: Навчальний посібник./ За ред. Й.М. Петровича. 3-тє вид., випр. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2002.
10. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання[Текст]: Підруч. для ВНЗ. Рекомендовано Мін. освіти і науки України / Попович П.Я. - Т., 2001.
11. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы : Университетская книга, 2018. – 608 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80201>
12. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы :

«Университетская книга», 2017. 352 с. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80184/1/%d0%adkonomyka_razvytyia.pdf

13. Забелін, П.В. Основи стратегічного керування [Текст]: Навчальний посібник / П.В. Забелін, Н.К. Мойсєєва - М.: Маркетинг, 2002.

14. Ковальов Б. Л. Стратегії сталого розвитку: історична ретроспектива. *Механізм регулювання економіки*. 2009. Т. 1, № 4. С. 192–197. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3513>

15. Кубатко О. В. Екологічні інновації як джерело флуктуацій енергоефективного розвитку національної економіки / О. В. Кубатко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. - 2016. - № 4. - С. 365-376. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2016_4_32

16. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Діагностика потенціалу підприємства// *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011.

17. Лагун М.І. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємств у контексті прийняття управлінських рішень / Лагун М.І. // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2007. – вип.7.

18. Лепьохіна О.В. Фінансова та економічна взаємозалежність потенціалу підприємства// *Актуальні проблеми економіки*. 2010.

19. Мельник Л.Г., Потравный И.М., Сотник И.Н. Анализ методических подходов к формированию показателей эффективности ресурсопользования. *Экологическое право*. 2009. № 4. С. 18–25.

20. Мельник Л. Г., Авдасев В. Н., Ковалев Б. Л. Информационный вектор социально-экономического развития: ретроспективный анализ. *Социально-экономические проблемы информационного общества: монография* / под ред. д-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук М. В. Брюханова. Сумы : ИТД «Университетская книга», 2010. Вып. 2. С. 776–791.

21. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

22. Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>

23. Організація та управління інноваційною діяльністю: Підручник \ за ред. проф. Перерви П.Г., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова М.І. – Харків: НТУ «ХП», 2008.

24. Організація промислового виробництва: Підручник / А.І. Яковлев, С.П. Сударкіна, М.І. Ларка та ін.; За ред. А.І. Яковлева, С.П. Сударкіної, М.І. Ларки. – Харків: НТУ «ХП», 2007.

25. Основи аграрної економіки: Підручник /В.П. Галушко, Гвідо Ван Хуленберг, О.А. Ковтун та ін.- К.: Вища освіта, 2004,

26. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / Л.М. Таранюк. – Суми : ВВП «Мрія - 1», 2016.

27. Примак Т.О. Економіка підприємства: Навч.посіб. К.: Вікар, 2001.

28. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

29. Розвиток виробничого потенціалу машинобудівних підприємств в умовах нестабільного ринкового середовища [Текст] / О.В. Кубатко, В.Л. Акуленко, А.А. Іскаков ; За наук. ред. Л.Г. Мельника // Механізм регулювання економіки. - 2015. - № 3. - С. 15-22.

30. Сабадаш В. В., Давиденко І. В., Бабій Т. В. Конкуренція за ресурси й економічні конфлікти у глобальному бізнес-середовищі: рушійні сили, безпека, інституційно-ресурсний концепт врегулювання. *Механізм регулювання економіки*. 2017. № 4. С. 128–147.

31. Сабадирьова А.Л. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник / А.Л. Сабадирьова, О.М. Бабій, Т.В. Куклінова, Д.Є. Салавеліс. – Одеса: ОНЕУ, 2013.

32. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. 3-тє вид., випр. I доп. К.: Знання, 2007.
33. Сотник І.М. Формування самовідтворювального еколого-економічного механізму управління ресурсозбереженням. Вісник СумДУ. Серія Економіка. 2011. № 1. С. 5–13.
34. Сотник І.М. Тенденції та проблеми управління дематеріалізацією виробництва і споживання. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 8. С. 62–67.
35. Сотник І.М., Мазін Ю.О. Управління розвитком ринку ресурсозбереження в Україні: проблеми і перспективи. Сталий розвиток економіки. 2011. № 1. С. 3–8.
36. Сотник І.М. Про макроекономічні наслідки ресурсозбереження. Економіка України. 2009. № 10. С. 27–35.
37. Сотник, І. М., Сотник, М. І., Мазін, Ю. О., Чорток, Ю. В., Коблянська, І. І., Горобченко, Д. В., ... Вороненко, В. І. (2017). *Еколого-економічні механізми реалізації потенціалу енерго-та ресурсозбереження національної економіки*. Сумський державний університет
38. Тимощук М.Р. Фінансово-економічна складова потенціалу розвитку підприємств // Науковий вісник НЛТУ України. 2014.
39. Чорток, Ю. В., Гончаренко, О. С., Гончаренко, А. С., Мельник, Л. Г., & Мельник, Л. Г. (2013). *Забезпечення сталого розвитку регіону на основі дематеріалізації діяльності регіональних логістичних центрів*.
40. Шевцова С.В., Ковальов Б.Л. Науково-методичні підходи до формування сталого способу життя. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 1. С. 230–234.
41. Шкарупа, О.В. Бізнес-планування "зеленого" зростання економіки регіону як чинник екологічної модернізації соціально-економічних систем / О.В. Шкарупа // *Механізм регулювання економіки*. - 2016. - № 3. - С. 9-18. 39.
42. Шкарупа, О.В. Мотиваційні механізми екологічної модернізації соціально-економічних систем / О.В. Шкарупа // *Маркетинг інновацій і*

інновації у маркетингу: збірник тез доповідей X Міжнародної науковопрактичної конференції, 29 вересня - 1 жовтня 2016 р. / Відп. за вип. Ю.М. Гладенко. – Суми: Ткачов О.О., 2016. – С. 242-243.

43. Шкарупа, О.В. Організаційно-економічний механізм реінжинірингу бізнес-процесів промислових підприємств : звіт про НДР (заключний) / Кер. Л.М. Таранюк. - Суми : СумДУ, 2016. - 82 с.

44. Шкарупа, О.В. Методологічні засади державного регулювання екологічної модернізації національної економіки [Текст]: дисертація ... д-ра екон. наук, спец.: 08.00.03 - економіка та управління національним господарством / О.В. Шкарупа; наук. консультант Л.Г. Мельник. - Суми: СумДУ, 2018. - 485 с.

45. Шваб Л.І. Економіка підприємства. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. –К.: Каравела, 2004.

40. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. (<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>)

41. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

42. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04

43. Melnyk L.G., Kubatko O. The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – RudaŚląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidium, 2017. – 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

44. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>

45. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>

46. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // *Journal of Environmental Management and Tourism*. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

Ефективність використання оборотних засобів

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення, +/-
Середня вартість оборотних засобів, тис. грн.	5375,3	6115,2	8885,6	3510,3
Сума обороту, тис. грн.	6295,3	9945,0	9177,0	2881,7
Коефіцієнт оборотності засобів	1,17	1,63	1,03	-0,14
Коефіцієнт оборотності запасів	1,47	2,13	1,24	-0,23
Тривалість одного обороту, днів				
- Оборотних коштів	307,4	221,4	348,6	41,2
- запасів	245,6	169,2	290,8	45,3
Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	0,9	0,6	0,9	0,1
Однорічний оборот звітної року, тис. грн.	17,5	27,6	25,5	8,0
Отримано на 1 грн. оборотних коштів, грн.				0,0
Товарної продукції	1,2	1,6	1,2	0,1
Виручки від реалізації	1,2	1,6	1,0	-0,2
Фінансового результату до оподаткування	0,2	0,9	0,4	0,3
Чистого прибутку	0,2	0,9	0,4	0,3

Структура і склад джерел формування основних і оборотних фондів господарства

Пасиви	2017 рік		2018 рік		2018 рік		Відхилення, +/-	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	%
Власний капітал								
Статутний капітал	13,5	0,13	13	0,08	13	0,05	-0,5	-0,08
Інший додатковий капітал	1426,8	14,37	1399	8,75	1441	5,93	14,2	-8,43
Нерозподілений прибуток	887,5	8,94	4965	31,07	8662	35,66	7774,5	26,72
Резервний капітал	4189,1	42,18	5338	33,4	5532	22,77	1342,9	-19,4
Всього	6516,9	65,62	11715	73,31	15648	64,42	9131,1	-1,2
Забезпечення наступних витрат та платежів								
Всього								
Довгострокові зобов'язання								
Догострокові кредити банків	322	3,24	0	0	4119	16,96	3797	13,72
Інші довгострокові зобов'язання	1303,2	13,12	1426	8,92	1362	5,61	58,8	-7,51
Всього	16,25	16,36	1426	8,92	5481	22,56	3855,8	6,2
Поточні зобов'язання								
Короткострокові кредити банків	1086,7	10,94	807	5,05	2000	8,23	913,3	-2,71
Кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи	274,9	2,77	206	1,29	838	3,45	563,1	0,68
З бюджетом	220,7	2,22	26	0,16	44	0,18	-176,7	-2,04
З страхування	10,9	0,11	21	0,13	46	0,19	35,1	0,08
З оплати праці	95,3	0,96	119	0,74	160	0,66	64,7	-0,3
Інші поточні зобов'язання	101,1	1,01	1659	10,38	73	0,3	-28,1	-0,72
Всього	1789,6	18,02	2838	17,76	3161	13,01	1371,4	-5,01
Доходи майбутніх періодів								
Баланс	9931,7	100	15979	100	24290	100	14358,3	0

Динаміка основних економічних показників діяльності господарства

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. в % до 2017 р.
1. ВП у співставних цінах:				
- на 100 га сільськогосп. угідь, тис. грн.	89,12	149,20	152,64	171,27
- на 1 середньообл. працівника, тис. грн.	42,07	51,93	52,96	125,88
- на 100 грн. ОВФ, грн.	29,22	52,48	54,77	187,47
- на 1 людино-годин прямих витрат праці, грн.	5,61	9,74	11,09	197,64
2. Товарна продукція:				
-на 100 га сільськогосп. угідь, тис. грн.	198,53	308,02	338,92	170,72
- на 1 середньообл. працівника, тис. грн.	26,90	45,28	51,0	189,56
3. Чистий дохід (+), збиток (-):				
- на 1 середньообл. працівника, тис. грн	0,0	13,38	9,16	+9,16
- на 100 га сільськогосп. угідь, тис. грн.	0,01	91,01	60,91	+60,9
4. Рівень рентабельності (+), рівень збитковості (-), %	0,0	41,94	21,91	21,91 п.в.